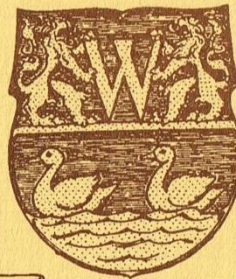

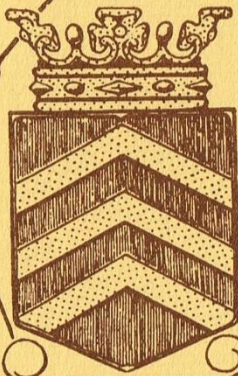
NOORD KOP STUKKEN

TEXEL

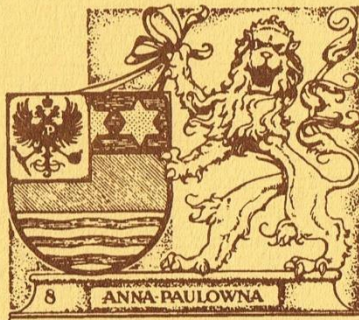
WIERINGEN

DEN HELDER

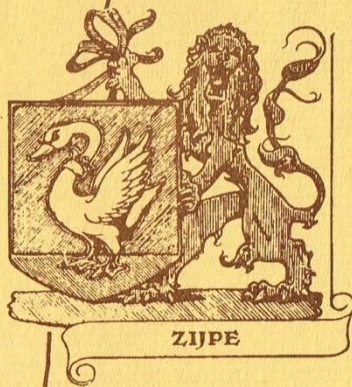
CALLANTSOOG

ANNA PAULOWNA

WIERINGERMEER

ZIJPE

23e jaargang Nr.5
December 2009

Uitgave N.G.V. afd. Den Helder

Inhoud

Van de voorzitter	Blz.3
Afdelingsagenda	Blz.3
Algemene ledenvergadering 12 februari 2010	Blz.4
Excursie naar het Noord-Hollands Archief	Blz.4
Excursie naar het CBG	Blz.5
Redactioneel	Blz.5
Schema algemene ledenvergaderingen	Blz.6
Lezing "Stads- en stederechten in het Noorderkwartier"	Blz.6
Lezing "Gens Nostra voor en door leden"	Blz.7
Lezing "Metten en wegen"	Blz.7
Bezoek aan het Regionaal Archief Alkmaar op 17 oktober	Blz.9
De ALV van 13 november 2009	Blz.10
Helderse burgers digitaal	Blz.11
Zoeken in het bevolkingregister van Den Helder	Blz.12
De walvisvaarders uit noordelijk Noord-Holland van 1770 - 1803 (4)	Blz.16
Het Regionaal Archief Alkmaar	Blz.22
Ledenmutaties	Blz.22

Van de voorzitter

Dit nummer van NoordKOPstukken is al weer het laatste van dit kalenderjaar. Terugkijkend was het een bewogen jaar, met voor de afdeling meer veranderingen dan er in tijden waren geweest. Zoals ik al bij mijn aantreden als voorzitter had aangekondigd, streef ik er naar om zo veel mogelijk leden bij de besluitvorming te betrekken. Daarom wordt er ook meer en uitgebreider vergaderd dan vroeger de gewoonte was. Dat is soms nog even wennen, maar ik hoop op die manier een breed gedragen koers voor onze afdeling te kunnen uitzetten.

Er zijn contacten gelegd met andere organisaties in de regio die zich, geheel of gedeeltelijk, bezig houden met hetgeen ons als genealogen interesseert. Die contacten zijn in de persoonlijke sfeer goed te noemen. Dat is altijd een noodzakelijke voorwaarde voor het uitbouwen van een samenwerking op inhoudelijk gebied. Dat is nodig, want zeker in een tijd van schaarste krijg je in je eentje weinig meer voor elkaar.

Afrondend wens ik u en allen die u dierbaar zijn, mooie feestdagen en een voorspoedig maar vooral gezond 2010.

Jan Biemond.

Afdelingsagenda

De afdelingsagenda in dit nummer bevat de data van de ledenvergaderingen, de lezingen, de bibliotheekavonden en de invoegavonden, zoals die voor de rest van het seizoen 2009/2010 zijn voorzien.

De afdelingsagenda kan in de loop van de tijd wijzigen.

De actuele agenda staat op onze website <http://denhelder.ngv.nl/>.

Op een **bibliotheekavond** is het mogelijk om het bibliotheekmateriaal te raadplegen en andere genealogen te ontmoeten.

Op een **invoegavond** zijn enthousiaste vrijwilligers bezig familieadvertenties te ordenen en op naam in te voegen in enveloppen. Iedereen die een steentje wil bijdragen is van harte welkom!

Met een letter wordt de locatie van een bijeenkomst aangeduid.

D: De Draaikolk,

Dollardlaan 202, 1784 BJ, Den Helder, tel: 0223 624207.

De zaal gaat een half uur vóór de aangegeven aanvangstijd open.

M: De Maranathakerk,

Vijzelstraat 73, ingang Bakkerbreetstraat, 1781 TP Den Helder.

Lezingen en bibliotheekavonden zijn vrij toegankelijk.

Ledenvergaderingen zijn uitsluitend toegankelijk voor leden van de NGV.

De agenda voor het verdere seizoen 2009/2010 ziet er als volgt uit:

Vrijdag 8 jan	M	19:00	Bibliotheekavond
Maandag 11 jan	M	19:00	Invoegavond
Maandag 18 jan	M	19:00	Bibliotheekavond
Vrijdag 29 jan	D	20:00	Lezing dhr. Cox
Maandag 1 feb	M	19:00	Invoegavond
Vrijdag 5 feb	M	19:00	Bibliotheekavond
Vrijdag 12 feb	D	20:00	Algemene ledenvergadering
Maandag 15 feb	M	19:00	Bibliotheekavond
Zaterdag 20 feb			Excursie NHA Haarlem
Vrijdag 26 feb	D	20:00	Lezing drs. C. de Graaf GensNostra voor en door leden
Maandag 1 mrt	M	19:00	Invoegavond
Vrijdag 5 mrt	M	19:00	Bibliotheekavond
Zaterdag 13 mrt			Excursie CBG Den Haag
Maandag 15 mrt	M	19:00	Bibliotheekavond
Vrijdag 26 mrt	D	20:00	Lezing dhr. A. van Diest Meten en wegen
Maandag 29 mrt	M	19:00	Invoegavond
Vrijdag 2 apr	M	19:00	Bibliotheekavond
Maandag 12 apr	M	19:00	Bibliotheekavond
Vrijdag 23 apr	D	20:00	Algemene ledenvergadering
Maandag 26 apr	M	19:00	Invoegavond
Vrijdag 7 mei	M	19:00	Bibliotheekavond

Algemene ledenvergadering 12 februari 2010

Op 12 februari 2010 is er een algemene ledenvergadering. Op de agenda staan bestuursmutaties, het afdelingsjaarverslag, de financiële verantwoording over 2009 en, op speciaal verzoek van het hoofdbestuur, een uitgebreide behandeling van de rapportage van de denktank van de NGV. De precieze agenda zal op de gebruikelijke wijze beschikbaar komen.

Excursie naar het Noord-Hollands Archief

Op zaterdag 20 februari is er een excursie naar het Noord-Hollands Archief in Haarlem. Het programma begint rond 10:30, aansluitend op de aankomst van de trein die om 09:04 uit Den Helder vertrekt en omvat een rondleiding door het depot. Meer informatie staat op onze website. Daar

vindt u ook een aanmeldingsformulier. Degenen die niet over een e-mailadres beschikken kunnen contact opnemen met de secretaris.

Excursie naar het CBG

Op zaterdag 13 maart is er een excursie naar het Centraal Bureau voor de Genealogie in Den Haag. Het programma begint rond 10 uur, aansluitend op de aankomst van de trein die om 08:04 uit Den Helder vertrekt en omvat een voordracht over het CBG en een rondleiding. Meer informatie staat op onze website. Daar vindt u ook een aanmeldingsformulier. Degenen die niet over een e-mailadres beschikken kunnen contact opnemen met de secretaris.

Redactioneel

Zo u weet is NoordKOPstukken een kwartaalblad. Zo'n blad heeft de eigenschap dat het vier maal per jaar verschijnt. Toch ziet u dat deze uitgave Jr 23 Nr 5 is genoemd. Dat lijkt vreemd en dat is het ook wel een beetje. De reden is dat de uitgave die in januari 2009 van de pers kwam werd aangeduid als Jr 23 nr 1, maar als datum had 20 december 2008. Het zal historisch wel allemaal te verklaren zijn, maar echt kloppen doet het niet. Daarom doen we nu voor een keer een tussenstapje om de nummering met ingang van het komend jaar weer netjes in de pas te kunnen laten lopen.

Er is nog een breuk met het verleden. Dat is het ontbreken van een naamindex in het laatste nummer van het jaar. Zo'n index is een oude gewoonte in genealogische tijdschriften om gemakkelijk te kunnen terugvinden van welke personen in het afgelopen jaar genealogische gegevens zijn vermeld. Maar in NoordKOPstukken staan al tijden geen genealogische artikelen meer. Als we alle namen van het afgelopen jaar in NoordKOPstukken zouden indexeren, zoals dat in voorgaande jaren te doen gebruikelijk was, dan zou de naam van bijvoorbeeld de afdelingsvoorzitter in de index veel plaats innemen. Zonder verwijzing naar genealogische gegevens is dat een zinloze exercitie.

In dit nummer staat allerlei informatie over hetgeen er de komende tijd zoal te doen is. Zo wordt ons afdelingsprogramma uitgebreid beschreven, compleet met samenvattingen van de lezingen die voor de komende maanden zijn voorzien. Er is een verslag van de excursie naar Alkmaar in oktober en een verslag van onze ledenvergadering in november.

Verder is er informatie over de website van het Regionaal Archief Alkmaar. Bovendien is er een nieuw deel in de reeks over de Walvisvaarders.

Er is nog meer, maar daar komt u vanzelf achter als u het blad doorleest.

Schema algemene ledenvergaderingen

Voortaan houdt de afdeling als regel

jaarlijks vier algemene ledenvergaderingen.

In februari altijd vanwege mogelijke veranderingen in de samenstelling van het afdelingsbestuur, vanwege het aanwijzen van de afgevaardigde naar de Algemene Vergaderingen van de NGV en diens plaatsvervanger en vanwege de benoeming van de afdelingskascommissie. Bovendien ter goedkeuring van de jaarverslagen.

In april altijd ter behandeling van de stukken voor de Algemene Vergadering van de NGV op de laatste zaterdag van april.

In september altijd ter vaststelling van de begroting voor het daarop volgende kalenderjaar.

In november altijd ter behandeling van de stukken voor de Algemene Vergadering van de NGV op de laatste zaterdag van november.

Leden waarvan het e-mailadres bekend is, krijgen vergaderstukken zoals agenda, notulen e.d. per e-mail. Op dit moment betreft dat ongeveer de helft van het totaal aantal leden.

Leden zonder e-mailadres krijgen de vergaderstukken thuisbezorgd, mits zij daar, in het algemeen per keer, de secretaris om verzoeken.

In alle gevallen zullen de vergaderstukken een half uur voor aanvang van een vergadering ter inzage liggen.

Lezing "Stads- en stederechten in het Noorderkwartier"

Te houden op 29 januari 2010 door drs. J.C.M. Cox.

In de periode 1254 (stadsrecht Alkmaar) - 1462 (stederecht Burghorn) worden aan maar liefst 27 plaatsen stadsrechten verleend in het sinds eind 16de eeuw zo genoemde Noorderkwartier (globaal het gebied boven het tegenwoordige Noordzeekanaal). Wat waren dat eigenlijk voor rechten? En waarom spreken we niet steeds van stadsrechten maar ook van stederechten? En waarom groeiden sommige plaatsen wel uit tot een echte stad en ontgroeiden andere nooit de statuur van een groot dorp? In de lezing zal uitgebreid worden ingegaan op de betekenis en inhoud van stadsrechten en de typische en unieke situatie in Noord-Holland voor wat betreft de vele stederechten.

Drs. Joost C.M. Cox, gemeentesecretaris van Alkmaar, is de auteur van het Repertorium van de stadsrechten in Nederland uit 2005, een integraal overzichtswerk van alle plaatsen met stadsrechten en ook van de plaatsen die tussen 1806 - 1825 tot stad werden 'verheven'. Hij werkt

momenteel aan een proefschrift over 'Stadsrechten en stedelijke ontwikkeling in Holland en Zeeland tot 1588' (universiteit Leiden).

Lezing "Gens Nostra voor en door leden"

Te houden op 26 februari 2010 door drs. Cor de Graaf.

Tien maal per jaar valt Gens Nostra bij de leden van de NGV op de deurmat. Jaarlijks omvat het meer dan 700 pagina's met een of meer specials.

Gens Nostra ontstaat niet vanzelf, maar is het werk van een team van redacteuren, vormgevers, zettters, drukkers en een eindredacteur. Grotendeels vrijwilligers die zich elke maand weer willen inzetten om een mooi blad te maken. Zij bepalen wat er in het blad komt. Of toch niet. Niet helemaal, want zij zijn afhankelijk van de leden. Het is immers een blad voor en door de leden. Het zijn de leden die uiteindelijk bepalen door de keuze wel of niet iets in te sturen of iets wordt aangeboden. Uiteraard maakt de redactie een keuze uit de ingezonden stukken. Daarbij wordt niet gekeken naar de herkomst van de auteur, of het wel of geen bekende auteur is (iemand moet een keer een eerste artikel publiceren), naar de lengte van een artikel of naar de regio waar het verhaal zich afspeelt.

En toch hoor je wel eens dat over een bepaalde regio niets wordt gepubliceerd. Is dat een terecht verwijt richting redactie of kaatsen we hier de bal terug: er wordt niets aangeboden? Zijn de mensen uit bepaalde regio's misschien wat meer bescheiden van aard? Of zijn er andere redenen?

Hoe dan ook, er zal worden geprobeerd een antwoord op deze en andere vragen over Gens Nostra te vinden.

Aan de hand van een interactieve powerpointpresentatie met stellingen en vragen waarbij de zaal uitdrukkelijk wordt betrokken, zal meer duidelijk worden over de werkwijze van de redactie en het samenspel met auteurs tot het moment dat u elke maand rond het midden van de maand uw lijfblad weer onder ogen krijgt.

Lezing "Meten en wegen".

Te houden op 26 maart 2010 door de heer A. van Diest.

Reeds in de oudheid werd behoefte gevoeld aan een maat waarmee afstanden en voorwerpen konden worden gemeten en gewogen. Men verlangde een, tenminste in eigen gebied, vaststaande maat voor lengte, oppervlakte, inhoud en gewicht. Het vergelijken met een dergelijke maat noemt men meten en wegen.

De oudste lengtematen werden ontleed aan lichaamsdelen, zoals de voet, de el (van vingertop tot elleboog), de pols (de breedte van de handpalm) en de duim. Men kende daarbij ook een onderverdeling.

In de meeste landstreken waren deze eenheden echter verschillend, hetgeen bij het zich meer en meer ontwikkelende handelsverkeer dikwijls tot moeilijkheden leidde.

Van tijd tot tijd werden er dan ook stemmen gehoord die wezen op het belang van een algemeen aanvaard stelsel van maten en gewichten.

Het zou tot de Franse revolutie (1789) duren, eer een dergelijk stelsel kon worden ontworpen en gerealiseerd.

In 1790 benoemde de Franse Academie van Wetenschappen een commissie ter vaststelling van een maateenheid. De commissie deed ten slotte het voorstel om het tienmiljoenste deel van meridiaankwadrant van Parijs als eenheid aan te nemen. Dit voorstel werd algemeen goedgekeurd. Er had een graadmeting plaats en de door deze meting gevonden maat werd "meter" genoemd en als officiële standaard-maat aanvaard (juli 1790).

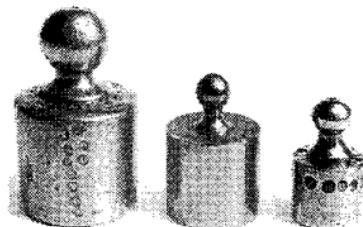
Tevens werd in de Franse hoofdstad een congres gehouden met het doel te komen tot vaststelling van algemeen geldende gewichten. Het toen goedgekeurde metrieke (decimale) stelsel werd in Frankrijk ingevoerd, spoedig gevolgd door Nederland (1801) en andere landen.

Engeland is "going metric". Pint en mile zijn behouden; de rest is metriek. De wetenschap is overigens al veel langer metriek bezig.

De VS zijn nog steeds "imperial" met bovendien afwijkingen t.o.v. Engeland. Welbeschouwd maken zij gebruik van hun grootmachtpositie: de wereld past zich maar aan!

De grote verschillen in meet- en weegsystemen hebben geleid tot een grote verscheidenheid van maten en gewichten.

Heeft u zelf thuis nog één of meer voorbeelden van maten of gewichten? Neem ze gerust mee; wie weet kan de heer Van Diest er nog wat leuks over vertellen.

Bezoek aan het Regionaal Archief Alkmaar op 17 oktober

Door Jan Biemond.

Op zaterdag 17 oktober was het Regionaal Archief Alkmaar ter gelegenheid van de landelijke archievendag en het begin van de Week van de geschiedenis van 10.00 tot 16.00 uur geopend.

Het thema van de dag was "Oorlog en vrede".

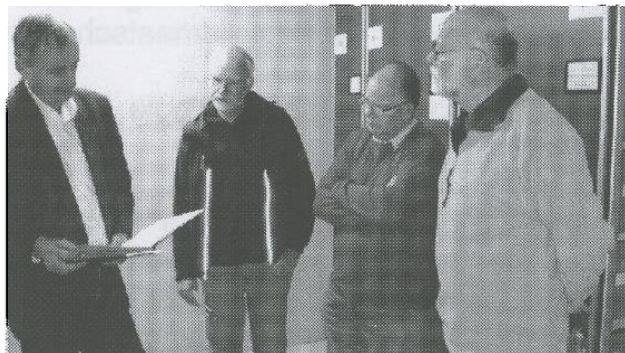
Het programma omvatte films en lezingen over de Tweede Wereldoorlog, onder meer over de luchtoorlog boven Noord-Holland, inclusief Den Helder.

Bovendien was er tijdens de dag, los van het themaonderwerp, een **speciaal programma** georganiseerd door en voor de Afdeling Den Helder en omstreken van de Nederlandse Genealogische Vereniging.

Daaraan namen 12 leden van onze afdeling deel.

De hoofdmoot was een rondleiding door het depot, met bijzondere aandacht voor de Helderse genealogische archiefstukken.

Zeer leerzaam, ook omdat de heren Harry de Raad en Sander Wegereef het allemaal goed hadden voorbereid.

De reacties van de deelnemers waren dan ook bijzonder positief.

Na de rondleiding was er nog voldoende tijd om aan het algemene programma deel te nemen. Ook dat was zeer de moeite waard.

Daarom tot slot hier nog een speciaal woord van dank aan het Regionaal Archief Alkmaar voor al hetgeen het heeft gedaan om ons een mooie dag te bezorgen.

De ALV van 13 november 2009

Door Hans ten Cate.

Op vrijdag 13 november hield onze afdeling in de Draaikolk een algemene ledenledenvergadering. Een concept van de uitgebreide notulen daarvan zal op de inmiddels gebruikelijke wijze over de leden worden verspreid. Hieronder volgt een aantal punten dat ter sprake kwam.

1. De overdracht van de Maranathakerk van de Helderse Historische Vereniging aan de Stichting Peuterplezier gaat, in ieder geval voorlopig, niet door. Peuterplezier kan de gelden voor de noodzakelijke renovatie en verbetering van de veiligheidsvoorzieningen niet bij elkaar krijgen.
2. De afdelingsbegroting 2010 werd vastgesteld.
3. Er worden binnen de afdeling twee werkgroepen ingesteld:
 - a. een werkgroep "Bibliotheek" en
 - b. een werkgroep "Familieadvertenties".Daarmee krijgen de vrijwilligers een organisatorische plaats binnen de afdeling.
4. De vier inhoudelijke punten op de agenda van de algemene vergadering van de NGV op 28 november in Utrecht worden uitgebreid besproken.
 - a. De begroting 2010.
Evenals voorgaande jaren is er een structureel begrotingstekort dat op incidentele wijze wordt opgevangen. De landelijk penningmeester geeft aan dat in zijn ogen de contributie voor het basislidmaatschap in 2011 zal moeten stijgen naar 40 euro per jaar.
 - b. De gebeurtenissen rond de afdeling Computergenealogie.
 - c. De rapportage van de Denktank.
 - d. De bestuursverkiezing voor het HB.
5. Op initiatief van de Stichting "Stelling Den Helder" hebben bestuursvertegenwoordigers van die Stichting, en van de Helderse Historische Vereniging, de Helderse Vereniging voor Sociale Geschiedenis, de Helderse Molenstichting "De Onderneming" en onze afdeling, overleg gepleegd over de mogelijkheden gezamenlijk gebruik te gaan maken van het gerestaureerde Casino in Huisduinen. Verder dan een eerste vergadering is het nog niet gekomen
6. Er is een brief ontvangen van de heer Jaap Booi met een voorstel voor een "Helders Historisch Centrum". De heer Booi had de brief tevens gezonden aan de HHV, de HVSG, de Openbare Bibliotheek, B&W van den Helder en alle politieke partijen in de Helderse Gemeenteraad. Vz. heeft het initiatief genomen voor een gezamenlijk

antwoord van onze afdeling, de HHV, de HVSG en de Bibliotheek, dat in nauw overleg met het Regionaal Archief Alkmaar zal worden verzonden aan de heer Booi, in afschrift aan B&W. Het lijkt er op dat veel van hetgeen de heer Booi wil bereiken al in ontwikkeling is. Het gezamenlijke antwoord toont aan dat de samenwerking van de van genoemde organisaties steeds meer gestalte krijgt.

7. Vz. doet een dringende oproep aan de leden om beschikbaar te zijn voor een bestuursfunctie, anders komt het aantal bestuursleden beneden het statutair vereiste minimale aantal van 3.
8. Vz. memoreert de excursie naar het Regionaal Archief Alkmaar, waar de deelnemers plezierige herinneringen aan hebben. Vz. zegt toe soortgelijke excursies te zullen organiseren naar het Noord-Hollands Archief in Haarlem en het CBG in Den Haag. De vergadering heeft een voorkeur voor de zaterdag.

Helderse burgers digitaal

Door Jan Biemond.

Onder de naam "Helderse burgers digitaal" werken het Regionaal Archief Alkmaar en de afdeling Den Helder en omstreken van de Nederlandse Genealogische Vereniging nauw samen bij het verder digitaliseren van Helderse genealogische bronnen.

In dat kader worden momenteel archiefdozen met Helderse gezinskaarten doorgenomen om te zien of alle kaarten op de juiste wijze gedigitaliseerd zijn.

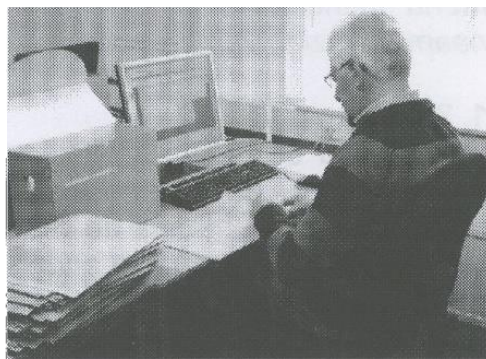
Een zestal personen reist daartoe op maandagmiddag naar Alkmaar, waar die controle moet plaatsvinden.

Maar er is nog ruimte voor meer vrijwilligers.

Dus als u de bestaande ploeg wilt komen versterken, bent u van harte welkom.

Verdere informatie is te vinden in NoordKOPstukken Jr 23 Nr 3 van Juni 2009 en op onze website <http://denhelder.ngv.nl/>.

Daar vindt u ook een aanmeldingsformulier.

Een lidmaatschap van de NGV is voor dit genealogisch vrijwilligerswerk niet vereist.

Zoeken in het bevolkingregister van Den Helder

Door Sander Wegereef (Regionaal Archief Alkmaar).

Digitalisering

Den Helder is de laatste gemeente geweest die zich in 2006 heeft aangesloten bij het Regionaal Archief Alkmaar. Op dat moment was de digitalisering van de gezinskaarten uit de (globale) periode 1920-1940 van alle aangesloten gemeenten al in volle gang. Den Helder was de eerste gemeente waarvan alle genealogische bronnen integraal zijn gedigitaliseerd. Via de website van het Regionaal Archief Alkmaar (www.archiefalkmaar.nl) zijn de gedigitaliseerde bestanden te bekijken. Door een enthousiaste groep van ca. 25 vrijwilligers (waaronder enkelen uit Den Helder!) worden de gedigitaliseerde registers op naam ontsloten. Hoewel door de vrijwilligers ontzettend hard gewerkt wordt, zijn nog niet alle bestanden volledig op naam doorzoekbaar. Van de Helderse bevolkingsregisters zijn de gezinskaarten van de periode 1917-1939 volledig op naam te doorzoeken (op enkele kaarten na die niet gescand zijn, maar dat wordt in het project "Helderse burgers digitaal" inmiddels hersteld). Daarnaast wordt hard gewerkt aan het ontsluiten van de gezinsbladen van de periodes 1840-1860 en 1860-1880. Het blok over de periode 1880-1917 zal daarna volgen. Veel van de Helderse voorouders kunnen dus al worden teruggevonden via de website van het archief. In menu 'Genealogie' zijn twee zoekopties beschikbaar, namelijk *zoeken op naam* en *inzien van bronnen*.

1. Zoeken op naam

Wat kunt u eigenlijk verwachten bij het 'zoeken op naam'? Er is voor gekozen om de gezinskaarten toegankelijk te maken op 1. het gezinshoofd (doorgaans de man), 2. de vrouw (in het geval zij niet het gezinshoofd is) en 3. alle andere inwonenden (bijvoorbeeld dienstbodes of kostgangers) met een andere achternaam. Hoewel de kinderen dus niet afzonderlijk worden ingevoerd, betekent het wel dat alle op de kaarten voorkomende personen op hun achternaam terug te vinden zijn. Uitzonderingen hierop zijn de afzonderlijke dienstboderegisters. Hiervan zijn alle namen ingevoerd, omdat hier uiteraard geen sprake is van een gezinsstructuur. Ook bij de gezinsbladen van 1850-1860 is het moeilijk de gezinsstructuur te ontwarren, omdat in dat register alle personen die achtereen op een bepaald adres hebben gewoond onder elkaar zijn geregistreerd. Zeker in het geval met het marinepersoneel in Den Helder vonden er nogal wat wijzigingen plaats. Daarom zijn ook van dit register alle namen ingevoerd.

Als u kiest voor het *zoeken op naam*, verschijnt in de linkerkolom een blauw zoekscherm. Hier kan gekozen worden voor het snelle zoekscherm, of voor de uitgebreide zoekopties. Aangeraden wordt om voor deze laatste optie te kiezen, aangezien daarin veel specifiek kan worden gezocht.

- [Achternaam] U kunt in het zoekscherm de achternaam invoeren van de persoon die u zoekt. Indien u de schrijfwijze niet exact weet, kunt u gebruikmaken van het sterretje: *. Zoeken op *Jans** levert zowel de namen *Jansen*, als *Janssen*, als *Jans*, als *Jansma*...
- [Klinkt als] Een andere optie is '*klinkt als*' aanklikken bij de zoekwijze. Het systeem gaat dan zoeken naar namen die op de door u gezochte naam lijken. Omdat dit systeem op de Amerikaanse manier zoekt, kan dit nog wel eens namen opleveren die sterk afwijken van de door u gezochte naam.
- [Voornaam] De voornamen zijn voluit geregistreerd. In het verleden is ervoor gekozen van de tweede voornaam uitsluitend de eerste letter te noteren. Dit kunt u dus ook nog tegenkomen op de website.
- Als u niet de exacte voornaam of –namen van een persoon weet, dan kunt u ook hier gebruikmaken van een sterretje. Zoeken op achternaam *Jansen* en de voornaam *Johannes P**, levert zowel *Johannes Petrus Jansen* als *Johannes Pieter Jansen*. Ook kunt u ervoor kiezen om uitsluitend op achternaam te zoeken en in de zoekresultaten de juiste persoon op te zoeken.
- [Plaats] Bij het veld *plaats* kunt u vanzelfsprekend de woonplaats van de door u gezochte persoon selecteren. Indien u die niet weet, is het raadzaam om op – *Alle plaatsen* – te zoeken.
- [Type registratie] Bij '*type registratie*' kunt u aangeven in welke registers moet worden gezocht. U kunt door alle registers tegelijkertijd zoeken, of in een specifiek type register.
- [Periode] Het veld 'periode' heeft bij de diverse registers verschillende betekenissen. Bij de bevolkingsregisters heeft het betrekking op het geboortjaar. Als u dus zoekt in de periode 1850-1860, vindt u dus niet de registers uit deze periode, maar de personen die in dit tijdvak geboren zijn. Als u geen exact geboortjaar weet, kunt u dit veld dus het beste leeg laten.

Klik vervolgens op [Start zoeken] en in het rechterscherm verschijnen de zoekresultaten. Als u hierin een naam aanklikt, vindt u de exacte naam van de persoon, de geboortedatum en de tweede geregistreerde, waarmee de persoon is gekoppeld (doorgaans de echtgenoot of echtgenote). U ziet dus in één oogopslag of u de juiste persoon te pakken heeft.

De link [Inzien van het register] geeft toegang tot het gehele register en begint dus bij de eerste akte van het betreffende deel. Vervolgens is het register digitaal door te bladeren. Een snellere optie is [Inzien van akte]. Als deze link *actief* is, dan gaat u direct naar de akte van de door u geselecteerde persoon. Mocht de link *niet actief* zijn, dan betekent het dat er wel een naam is ingevoerd, maar dat er nog geen scan aanwezig is. Voor het bekijken van gezinskaarten na 1910 dient u zich wel te registreren. Dit is eenmalig en hieraan zijn geen kosten verbonden. De meeste kaarten hebben een voor- en een achterkant. Rechts onderin het scherm ziet u een 1 en een 2. De 1 is de voorkant van de kaart. Als u op de 2 klikt, kunt u de achterkant van de kaart bekijken.

2. Inzien van bronnen

Als u een naam niet kunt vinden via de optie '*zoeken op naam*', wil het niet zeggen dat er dan ook geen gegevens over de persoon te vinden zijn. Zeker in het geval van Den Helder is er veel meer gescand dan dat er tot nu toe op naam is ontsloten. Als u een naam niet kunt vinden, kunt u dus altijd een register digitaal doorbladeren via '*inzien van bronnen*' in het menu Genealogie.

- [Plaats] In het zoekscherm kunt u aangeven in welke plaats u wilt zoeken.
- [Bron] Vervolgens klikt aan in welk type bron u wilt zoeken. Als u alle opties aanklikt, krijgt u alle beschikbare registers van de betreffende plaats te zien.
- [Periode] In tegenstelling tot wat we bij het '*zoeken op naam*' hebben gezien, slaat de periode hier wél op de jaren waarover een register loopt en dus niet op de geboortejaren. U kunt ervoor kiezen om één jaar in te geven, of een bepaalde periode, bijv. 1880-1900. Als u deze velden leeg laat, krijgt u alle registers van de betreffende plaats te zien.
- [Registers met beeld] Tenslotte kunt u aangeven of u alleen de registers met beeld wilt zien of niet. Er zijn namelijk ook registers waarvan wel namen zijn ingevoerd, maar waarvan nog geen scans beschikbaar zijn.

Afhankelijk van de opgegeven zoekcriteria, krijgt u in het rechterscherm een lijst met zoekresultaten. Aangezien Den Helder altijd een relatief grote gemeente is geweest, kan het aantal zoekresultaten al snel behoorlijk oplopen. U kunt de zoekresultaten sorteren op bijvoorbeeld de periode of op de naam van het register. Door in de blauwe balk op de witte tekst te klikken, kunt u de betreffende kolom oplopend of aflopend sorteren.

Klappers

Om het zoeken in de gezinskaarten en –bladen te vergemakkelijken, zijn ook de klappers en indexen gescand. Deze zijn te vinden door bij de zoekresultaten rechts onderin het scherm in het [witte vakje] de term 'klapper' of 'index' in te tikken. Vervolgens klikt u op [plaats filter] en u krijgt een overzicht van de beschikbare klappers of indexen in de door u gezochte periode te zien. Deze kunt u doorbladeren. Met de in de klapper gevonden verwijzing kunt u vervolgens terug naar de eerder gezochte registers ['verwijder filter'] en hierin kunt u de door u gezochte gezinskaart terugvinden.

Overige bevolkingsregisters

Naast de eerder genoemde 'reguliere' gezinskaarten en –bladen zijn van Den Helder op deze manier ook een aantal andere bevolkingsregisters terug te vinden via de website. Deze zullen op termijn allemaal op naam doorzoekbaar worden gemaakt.

- Registre Civique (1811)
- Register der Ingezetenen (1830)
- Register Volkstelling (1840)
- Register van bevolking (van Wijkmeester Metzelaar) (1844)
- Dienstboderegisters mannen/vrouwen (1880-1917)
- Register van het wees- en armenhuis (1860-1880)
- Register van de bewaarschool, het diaconiehuis en het weeshuis (1880-1917)
- Garnizoensregisters (1891-1921)
- Register van Hr. Ms. Belona (later Gelderland) (1916-1920)
- Register van Instructieschip Hr. Ms. Atjeh (1916-1920)
- Register van Instructieschip Hr. Ms. Van Speyck (1916-1920)
- Register van de Onderzeedienstkazerne (1919-1920)
- Register van het Koninklijk Instituut voor de Marine, Willemsoord (1911-1920)
- Register van het Marine Hospitaal (1905-1919)
- Register van het Militair Hospitaal (1881-1882)
- Register van militairen (1911-1920)
- Register van pantserdekschip Hr. Ms. Zeeland (1918-1920)
- Register van wachtschip Willemsoord (1916-1920)

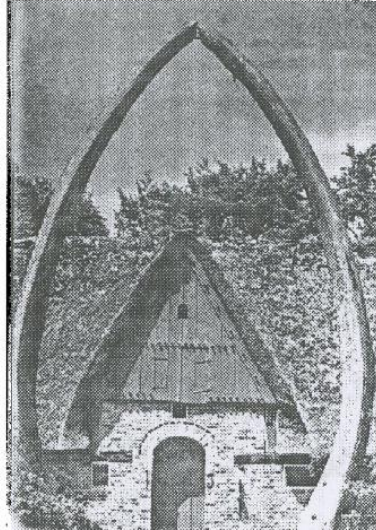
In een volgende bijdrage zal worden ingegaan op het zoeken in de registers van de burgerlijke stand van Den Helder.

Voor meer informatie of vragen kunt u uiteraard altijd terecht bij het Regionaal Archief Alkmaar.

De walvisvaarders uit noordelijk Noord-Holland van 1770 – 1803 (4)

Door P. Dekker

Uit: 40^e Bundel "Oud West-Friesland", 1973.

Walviskaken als poort, bij het "Friesen Museum" te Wyk op Föhr.

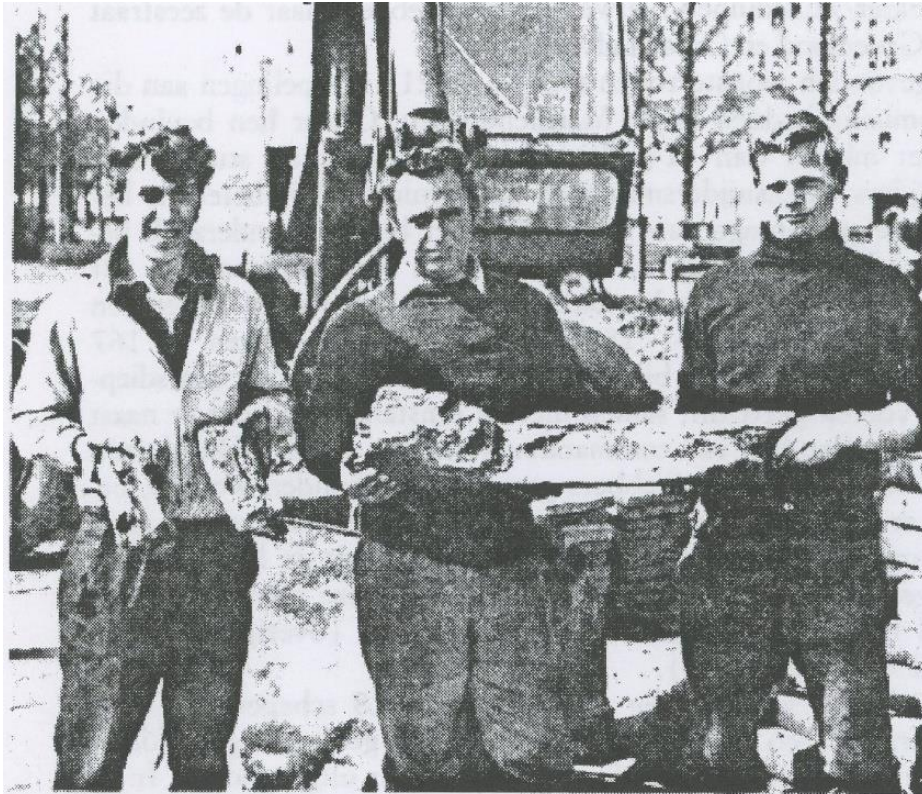
Deze vormen een prachtige herinnering aan de walvisvaart die voor dit Noord-Friese eiland in de 18e eeuw zo belangrijk was.

(Foto Walter Lüden, Wyk auf Föhr)

Het derde deel van dit artikel verscheen in het vorige nummer van NoordKOPstukken. Voor de leesbaarheid worden de laatste regels daarvan opnieuw weergegeven.

Het zéér hoge maandgeld in 1783 zal wel te maken hebben gehad met het feit dat de pas in december 1780 in oorlog geraakte Republiek nog geen officiële vrede met Engeland had gesloten. De gage zal wel een soort gevarengeld mede hebben ingehouden. In de jaren 1781 en 1782 gold een uitzuilverbod voor onze walvisvaarders wegens de oorlogsomstandigheden.

In de jaren 1796-1798 toen onze schepen, na de Franse inval, onder neutrale, veelal Pruisische, vlag gingen varen, stegen wederom de verdiensten. Ook in die jaren liep het maandgeld tot f.24 voor een vol-matroos op, om in 1802, bij de vrede van Amiens, weer tot f.20 te dalen.

Gedeelte van een walviskaak, waarschijnlijk als rospaal voor het vee gebruikt, opgegraven op 8 mei 1968 nabij de watertoren te Den Helder. (Foto D. A. van Loon, Den Helder).

Conclusies uit de commandeurs- en lagere schepelingen-lijsten over de periode 1770-1803.

Hoewel het aantal aanwezige monsterrollen slechts 10% bedraagt van het totale aantal afvaarten naar de arctische wateren in bovenstaande periode en de uit genoemde rollen samengestelde lijsten dus zeer onvolledig zijn, is het toch mogelijk een aantal gevolgtrekkingen te maken. In de eerste plaats kan dit, voor wat betreft de walvisvaart van Den Helder/Huisduinen, uitstekend over het jaar 1789. Er resten ons van dit vangseizoen n.l., zoals reeds eerder opgemerkt, 49 monsterrollen op een totale afvaart van 67 schepen. In genoemd jaar voeren nog 22 bevelhebbers van de Marsdiepdorpen en er ontbreken slechts 4 rollen van deze commandeurs. Dit is een zeer gelukkige omstandigheid. Het betreft 17 monsterrollen van 'Groenlandse' bevelhebbers en slechts 1 rol van een commandeur op de Straat Davis. Wat dit betreft is het jaar 1789 een getrouwe afspiegeling van de gehele periode 1770-1803 toen

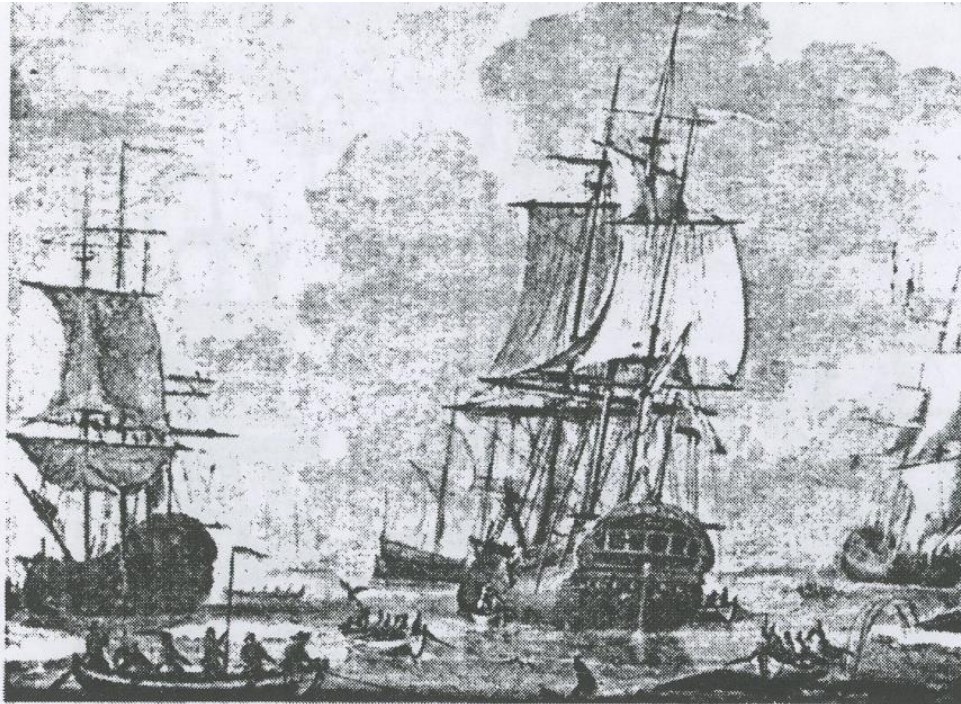
Den Helder/Huisduinen nauwelijks bevelhebbers naar de zeestraat tussen Groenland en Canada afvaardigde.

In 49 gevonden monsterrollen treffen we 212 schepelingen aan die hun domicilie hadden in de Marsdiepdorpen. Onder hen bevinden zich niet minder dan 114 officieren (commandeurs, stuurlieden, speksnijders, speksnijdersmaats en harpoeniërs). Dit betekent het ongekende percentage van 54%. Daar het hier een onderzoek betreft waarbij 18 van de 22 monsterrollen van commandeurs uit Den Helder/Huisduinen betrokken konden worden en bovendien blijkt dat van de $212 - 18 = 194$ lagere schepelingen er 167 (dus maar liefst 86%) bij 'eigen' bevelhebbers uit de Marsdiepdorpen voeren geeft dit, samen met de omstandigheid dat er naast de 18 monsterrollen van commandeurs uit Den Helder/Huisduinen nog 31 van andere bevelhebbers geraadpleegd konden worden, bepaalde aanwijzingen. In laatstgenoemde 31 rollen van andere commandeurs kwamen we slechts 27 schepelingen uit de Marsdiepdorpen tegen (gemiddeld ruim 1 per schip!) en deze monsterden dan meestal nog bij bevelhebbers uit de omgeving (overig noordelijk Noord-Holland en Texel).

De 167 lagere schepelingen monsterden op 18 schepen van commandeurs uit Den Helder/Huisduinen en dit geeft een gemiddelde van ruim 9 per schip, in 1789, de commandeur uitgezonderd. In de periode 1770-1803 werd verder nog, buiten het jaar 1789, een aantal van 57 monsterrollen van commandeurs uit de Marsdiepdorpen gevonden. Het gemiddelde over deze laatste rollen komt, wat betreft de lagere schepelingen uit Den Helder/Huisduinen, op 8 bemanningsleden. We mogen dus vrij zeker aannemen dat in genoemde periode inderdaad zeker 8 (het gemiddelde over 1789 lag zelfs op 9) lagere bemanningsleden uit de Marsdiepdorpen bij iedere 'eigen' commandeur voeren.

In topjaren, b.v. 1776, toen er 40 bevelhebbers uit Den Helder/Huisduinen op onze arctische vloot voeren zullen er op hun schepen dus minstens 320 'eigen' schepelingen hebben gevaren. Gebruiken we voor de gehele periode het percentage van 86 (uit 1789) dat deze 320 bemanningsleden uitmaken van het totale aantal lagere schepelingen voor de arctische wateren uit de Marsdiepdorpen, dan komt dit totaal op ruim 370. Samen met de commandeurs uit deze dorpen komen we op meer dan 400 bemanningsleden voor de poolzee. Daar we ons in de berekeningen steeds aan de 'veilige' kant hebben gehouden zal het totaal misschien iets hoger hebben gelegen.

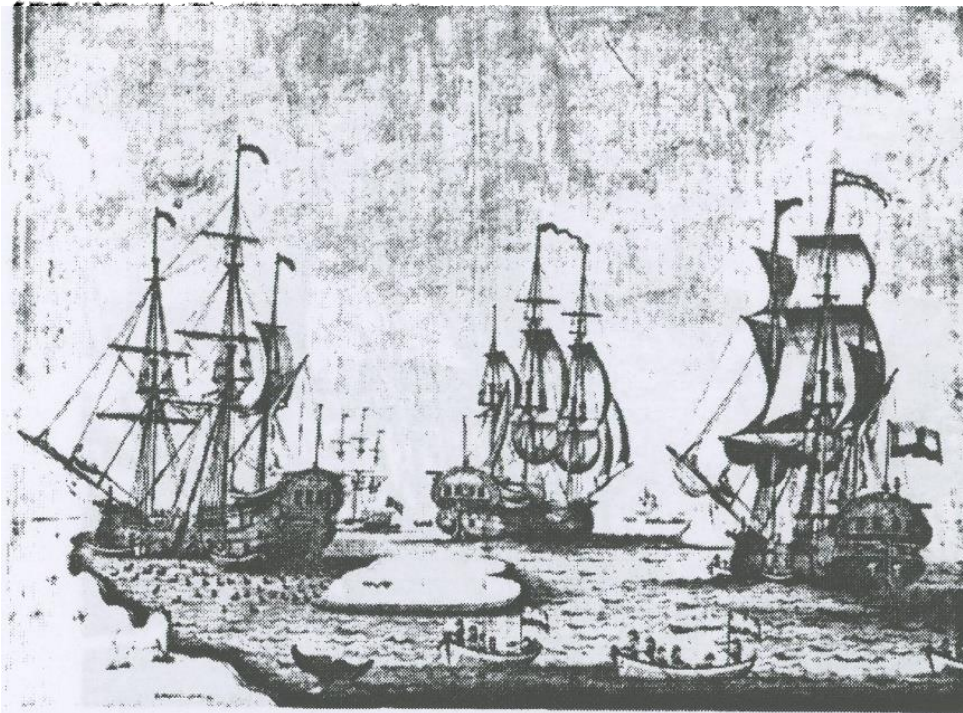
Wanneer we het aantal inwoners van Den Helder/Huisduinen in aanmerking nemen, dat in de periode 1770-1803 volgens

Groenlandvaarder 't Witte Paard', gecommandeerd door Jacob Pietersz. Bras te Hazepolder bij Petten. Dit schip was eigendom van de rederij Jan en Abraham Ongelaar te Koog aan de Zaan. Genoemde commandeur heeft onafgebroken in de periode 1749-1776 voor deze rederij gevaren. (Afbelding 'Zaanlandsche Oudheidkamer', waarschijnlijk door Cornelis Hoffelsz. Foto 'Reflex', Zaandijk).

nauwkeurige schattingen ongeveer 2500 bedroeg en het manlijke deel op de helft (1250) schatten dan zullen genoemde schepe-lingen op de walvisvaart ongeveer *de helft* van de *werkende* man-lijke bevolking hebben uitgemaakt, volgens opgaven van het Cen-traal Bureau voor de Statistiek, 's-Gravenhage, waarbij rekening is gehouden met gezinsgrootte, kinderen beneden 12 jaar enz., in deze periode.)

Het is goed te beseffen hoe enorm belangrijk de walvisvaart voor Den Helder/Huisduinen in de periode na 1769 tot het praktische einde van de vaart op de actische wateren in 1803, alle bovenstaan-de cijfers in aanmerking genomen, is geweest. We mogen dit ge-geven echter ook omdraaien en stellen dat de Nederlandse walvis-vaart in dit tijdsbestek voor een flink deel op de schepelingen van het Marsdiep dreef. Het aantal officieren uit Den Helder/Huis-duinen was ongeloofwaardig groot en maakte meer dan de helft uit van het totale aantal bemanningsleden uit deze Marsdiepdorpen. Daar het aantal commandeurs over de gehele 18e eeuw en bijna zeker ook daarvóór van een zelfde orde van grootte was als in de topjaren vanaf 1770, (de Medemblicker Kroniek noemt met name

Walvisvangsttafereel met v.l.n.r. de Groenlandvaarders 'Eensgezindheid', 'Frankendaal' en 'Zaandam', in de periode 1789-1793 gecommandeerd door resp. de bevelhebbers Pieter Mooy van Callantsoog, Maarten Mooy van Callantsoog en Jan Simonsz. Walig van Den Helder. (Afbeelding naar Jan Mooy, Maritiem Museum 'Prins Hendrik', Rotterdam).

38 commandeurs voor het jaar 1707), betekent dit dat de Marsdiepdorpen van enorm belang voor onze walvisvaart zijn geweest door het zeer grote aantal officieren.

Reeds eerder werd door mij gememoreerd dat het verbazingwekkend is hoe weinig de vroegere walvisvaart van Den Helder/Huisduinen bekendheid geniet. In tegenstelling tot onze Waddeneilanden Terschelling en Ameland, die zonder moeite als 'eilanden van walvisvaarders' worden aangemerkt, zijn de Marsdiepdorpen wat dit betreft 'zwaar miskend'!

Juist in de laatste periode van de aloude vaart op de arctische wateren groeide Den Helder/Huisduinen wat de officieren betreft vèr in betekenis uit boven *alle* andere haardsteden van bemanningsleden op de poolzee! Deze periode ligt n.b. het dichtst bij onze tijd en de enige verklaring voor dit merkwaardige verschijnsel kan slechts de omstandigheid zijn dat er in ons land nauwelijks een gebied te noemen is dat in korte tijd zo snel wijzigde als juist het 'eiland van Huisduinen'! De dorpen Den Helder en Huisduinen veranderden in en vooral na de Franse tijd volkomen. Den Helder

werd, door het graven van het 'Groot Noord-Hollands Kanaal' voorhaven van Amsterdam en kreeg de Marine aan het Nieuwe Diep. Het gebied raakte in een stroomversnelling en vele vroegere activiteiten wijzigden radicaal. Door zeer snelle uitbreidingen buiten het eigenlijke 'Oude Helder' kreeg de gehele 'punt' van Noord-Holland een ander aanzien. Velen van buiten vestigden zich hier en de walvisvaart maakte na de Franse tijd plaats voor andere zaken! Den Helder werd stad en alle herinneringen aan vroeger werden bijna weggevaagd. Dit in sterke tegenstelling tot onze Waddeneilanden die bleven 'teren' op de roem van de vroegere walvisvaart en later ook geen andere 'boeiender' activiteiten gekend hebben. Daar bleef wel, met de herinnering, iets tastbaars bewaard!

Als echter één plaats in ons land het recht heeft om zich te beroemen op haar vroegere walvisvaarders dan is dit onze huidige Marinestad Den Helder!

Voor wat betreft het overige gebied van noordelijk Noord-Holland, (vanaf de lijn Egmond aan Zee-Alkmaar-Hoorn) toont de commandeurslijst duidelijk aan dat het accent voor de periode 1770-1803 op het westelijke kustgebied lag. Plaatsen als Callantsoog, Oudesluis, St. Maartensbrug, Petten, Abbestee en Nieuwesluis hadden in deze jaren 2-4 bevelhebbers. Daar we Schagen eigenlijk ook tot dit gebied moeten rekenen vormen Avenhorn, met de commandeurs Winder, Enkhuizen en Venhuizen het enige oostelijke 'tegenwicht'. Dit manifesteerde zich ook duidelijk in de lijst van de officieren en lagere schepelingen. Hoewel het beschikbare materiaal gering was toont ook deze lijst toch een duidelijk 'overwicht' voor de westelijke kuststreek!

De bijzonder gelukkige omstandigheid doet zich hier voor dat van enkele bevelhebbers meerdere rollen aanwezig zijn en wel van Dirk Hopman, Oudesluis, (1774, 1775, 1780, 1783, 1785 en 1789); diens broer, Claas Hopman, Abbestee, (1774, 1775 en 1776); Cornelis Boektjes, Nieuwe- en Oudesluis, (1780, 1789, 1802 en 1803 met tevens 2 gedeeltelijk bruikbare rollen uit de oorlogsjaren 1797 en 1798) en Maarten Jacobsz. Mooy, Callantsoog, (1786, 1789 en 1802). Ook van Helderse commandeurs, o.a. Jacob Gauw, Anthony van Hansleden, Adriaan Hoogwerff, Claas Jansz. Casticum e.a. zijn meer dan 2 monsterrollen bewaard gebleven. Prachtig is dan (zie de resp. lijsten van officieren en lagere schepelingen) te zien hoe trouw vaak deze schepelingen aan dezelfde commandeur waren. Een frappant voorbeeld is de Helderse bevelhebber Jacob Gauw van wie de meeste rollen bewaard zijn gebleven. Deze commandeur bediende zich minstens gedurende de periode 1772-

Wordt vervolgd...

Het Regionaal Archief Alkmaar

Het Regionaal Archief Alkmaar is een samenwerkingsverband van 16 gemeenten in Noord-Kennemerland, westelijk West-Friesland en de Kop van Noord-Holland, en bewaart archiefstukken, boeken, kaarten, foto's, films enz.

U kunt alle stukken in het Archief kosteloos raadplegen.

Een klein deel van de archieven en collecties is gedigitaliseerd en via de website www.archiefalkmaar.nl te doorzoeken.

Veel is (nog) niet digitaal beschikbaar: dat materiaal kunt u raadplegen in de studiezaal van het Regionaal Archief aan de Hertog Aalbrechtweg 5 te Alkmaar.

Deskundige studiezaalmedewerkers helpen u bij uw onderzoek.

Het Regionaal Archief Alkmaar ligt op loopafstand van NS-station Alkmaar-Noord. Achteruitgang nemen (Hoornse Vaart). In het gebouw aan uw rechterhand vindt u het Regionaal Archief.

Ledenmutaties

Nieuwe leden:

Dhr D. Huiberts, Hendrikxstraat 61, 1788 AZ JULIANADORP

Mw D. de Jonge-de Vries, Duinroosstraat 82, 1783 GL DEN HELDER

Dhr H.E. Hoogendonk, Baljuwstraat 52, 1785 SK DEN HELDER

Beste nieuwe leden,

van harte welkom in onze afdeling.

We hopen dat u veel plezier aan uw lidmaatschap zult beleven en wij zien u graag op onze bijeenkomsten.

Aarzel bovendien niet om contact met ons op te nemen, als u denkt dat de afdeling, of in groter verband de NGV, u kan helpen bij uw genealogisch onderzoek.

Namens de afdeling,
Jan Biemond,
voorzitter.

Lidmaatschap beëindigd:

Mw M.C. Weij, Ds Heldringstraat 32, 1761 DK ANNA PAULOWNA

